

AJUNTAMENT DE LES BORGES DEL CAMP

VII Premi Literari Sant Jordi 1996

PREMI NARRACIÓ

**L'hora infinita
d'Eulàia Puig Puig**

S'asseia tot sol, quan la claror començava a esmorteir-se darrere els fanals. S'asseia encongit en un balancí no del tot còmode, envoltat amb l'aurèola del llum, que li descansava lleuger damunt del cap. S'asseia i es mirava els llibres, potser sense veure'ls, potser només endevinant-los, pel costum; aquell munt de llibres que l'havien acompanyat, fidels, al llarg dels anys. S'asseia i escoltava, potser sense sentir-los, els papers que ell tantes vegades havia acaronat en un ritu ancestral, més antic i profund que qualsevol altra cerimònia. Perquè ell venia de lluny, i lluny havia d'anar. Ara, els papers, amagats dins de les carpetes, parlaven en silenci.

S'asseia i plegava les mans a la falda. Fora el carrer, si era estiu, s'hi sentia la fressa viva que jugava la quitxalla; i el brunzir dels cotxes; i l'aleteig de les gavines. I, de tant en tant, l'onatge que arribava a la platja, i el motor d'una barca que descobria el port. I si era hivern, apagat per la fosca primerenca, la remor quieta del pas del temps, adormit pel fred. Dia rere dia, hora rere hora, i ell assegut en aquell balancí, esperant Virgili.

Feia quatre anys que l'esperava. Feia quatre anys que comptava les hores, desitjant la seva arribada. Molt temps enrere, Europa collia flors prop de la platja, i duia una túnica més etèria que el vent. Era jove, i bella, i cada matí recorria el mateix sender, collint les mateixes flors, i esperant el mateix esdeveniment. El cabell li voleiava lliure i clamava la pruija que l'empenyia cap al mar. Quan estava cansada de caminar, s'asseia a trenc d'ones i fitava l'horitzó, molt fixa, molt concentrada, molt abstreta del seu entorn. També dia rere dia, pacientment.

Ella no podia conèixer Virgili, i tampoc sabia ben bé del cert que esperava veure, però sabia que el goig li arribaria provenint d'aquella línia utòpica i incerta que separa i uneix el món dels déus amb el món dels homes.

D'això feia molt de temps. Europa ja no hi era; s'havia perdut en l'oblit que acompanya el silenci dels arbres.

Feia només quatre anys que ell, com Europa, cada dia escoltava la pluja com si l'aigua li hagués d'explicar un secret; i vigilava el vent, per si duia notícies; i escrutava l'horitzó, per si apareixia una vela blanca desconeguda. I sotjava el vol de les gavines, i l'oneig acompassat de la Mediterrània. Però mai succeïa res de nou. El mar cantava amb la mateixa veu de cada dia, i els vaixells eren sempre els mateixos, i la primavera substituïa l'hivern i precedia l'estiu. I ell, assegut en un balancí, com Europa a trenc d'ones, esguardava els seus llibres, i Europa la línia recta deutora de l'infinit, i els llibres parlaven en calma, com el mar, de velles històries compartides, de joves promeses incompletes, sota la llum del món.

Un matí, Europa es va estremir, perquè de sobte el cel havia canviat. S'aixecava una nuvolada espessa, compacta, que duia i que empenyia la fúria dels déus. Llamps ardents travessaven la grisor freda que s'acostava, que venia de l'Olimp. Els trons semblaven udols planyívols, o amenaces sangonoses que esquinçaven, que tallaven, que partien la blavor innocent de la volta protectora. El blau s'empetitia, vengut, als ulls d'Europa,

mentre el gris i el roig s'acostaven, poderosos i invencibles, de l'ideal cap al natural. Europa somreia mentre vigilava la lluita dels elements, i esperava impassible el desenllaç del combat. Les flors s'havien marcit, les papallones havien fugit, el mar havia crescut i alçava els braços vigorosos amunt, amunt, perquè volia abastar l'espasa roent que la tempesta li oferia. El cel ja no era blau, i el mar tampoc. El vent lluitava amb les onades, la pluja ballava amb els llamps, i la veu del temporal retronjava des dels abismes més profunds de l'essència.

Europa dansava lliure amb la camisola de lli enganxada al cos quan va aparèixer, lluny, un brau blanc.

Molts lustres després, en una altra esfera, en un altre món, la llum també es va transformar. Des del balancí, aquell home vell amant de les lletres, i dels llibres, i dels papers; aquell home vell que seia impertèrrit i obstinat al mateix balancí de cada dia, esperant Virgili va veure com el cel perdia la lluentor i com de mica en mica s'emboirava. El llevat va començar a moure's, tímidament, i el sol es va amagar darrere la bromada. Una pluja molt fina relliscava pels carrers, formant petits rierols de plata que, sinuosos, seguint la seva ruta, murmurejaven promeses de gaudi etern.

Fou aleshores que començà a tenir somnis estranys. Era pel gener, a les albes gebrades. Ja no plovia, però la claror havia minvat. El cel era feixuc, i el sol fred. A la muntanya, enllà, més lluny que no pas a prop, hi florien els ametllers. Les seves flors blanques es confonien amb la neu dels cims. Les violetes empenyien les seves poncelles i l'olor de bosc perseguia les fulles seques, que, rodolant rodolant, arribaven al mar.

Ell venia a la riba amb el solixent, amb els ulls enterbolits de crepuscle. Tot de besllums incertes, i potser fins i tot fictícies, li suggerien que avancés. Silents, eren l'ofrena d'un nou paradís. El perfil dels arbres, dels ocells, de les flors novelles; el cant dels rierols absents, els perfums incerts, les gemmes ocultes. Per tot això, ell es movia errant, però decidit, buscant Virgili, arrossegant els peus per la sorra. De mica en mica, com quan Europa, en una època remota, es lliurà al seu destí, ell obria camí vers la seva fortuna. Entreveia no molt lluny una silueta fosca, que no coneixia, però que no li resultava desconeguda. Semblava envoltada de tenebres, semblava protegida amb un halo difús que n'ocultava la fesomia, però desprenia tota la pau que ell pogués anhelar, contenia tota la pau del món, i sabia que era el punt final de la trajectòria. I ell tenia la certesa absoluta que l'havia vista abans. On? Quan? Quan Europa s'abandonà lànguida a l'embestida del brau blanc? Quan Zeus va udolar de plaer als quatre vents, enmig de la tempesta? Quan l'èter es confonia amb la terra?

Europa va pujar a la gropa del brau blanc, que la va portar a Creta.

Ell va anar acostant-se a aquella figura enigmàtica i magnètica, i els seus moviments eren paral·lels als d'Europa dansarina. A cada pas avançat, el Geni de la Natura li mormolava a cau d'orella que el sol és la bellesa, la força i la vida. A cada pas avançat es desprenia d'un pes adquirit amb l'experiència, i el cos se li tornava lleuger, i cada cop es trobava més a prop, més i més a prop, tant que li semblava que podia perdre's en la seva aurèola...

II

La primera matinada, embolicat amb flassades gruixudes que l'aïllaven del fred, va somniar Ariadna. Era una noieta graciosa, cristal·lina, de pell lluent i fresca. Tenia l'esguard àgil i juganer, i també una mica trist, transparent com l'aigua del mar. I, a les mans, que eren llargues i tendres, hi amagava, com si fos una custòdia, un cabdell de fil de seda.

Ell s'hi va apropar, i aleshores es va convertir en un naufrag, mentre ella cantussejava de manera gairebé inaudible una melodia d'enyor tan mel·líflua com un somni de vellut. Encisat per la seva veu, somni dins del somni, va agenollar-se als seus peus, i va observar-li el moviment dels llavis. Ella va somriure, i quan va acabar li digué:

-On vas?

-No ho sé. Em sembla que endavant, però potser vaig enrere. O potser no vaig enlloc.

Ella va somriure de nou, i fou com si el sol li omplís el rostre.

-Què cerques?

-No ho sé. Em sembla que el silenci de les coses, o potser el brunzit de l'Univers.

Ariadna va assentir.

-Vols respostes?

-No tinc preguntes.

-Això vol dir que ho saps tot?

-No, això vol dir que no sé res.

-I vols saber-ho?

-Què? Per a què?

Ariadna, la bella Ariadna d'ulls translúcids, va descabdellar una mica de fil. L'oratge marí va fer-lo voleiar, acompassat amb els cabells de la noia. Breus espurnes de llum van esquitxar el cel tan blau que els cobria.

-Saps què vols -va afirmar, mirant-lo fixament.

Ell no va dir res; només va romandre immòbil.

-Saps on trobar allò que vols, i també saps que el camí que t'hi mena és difícil, que és tortuós. I saps que sol no podràs pas fer-lo.

Ell va mirar el mar.

-És tan pla! -va murmurar. Ella va assentir.- És tan pla i tan blau i tan pacífic!

-És pla, i blau, i gairebé infinit. És la imatge del cel a la terra; és el mirall dels déus. És pacífic en aparença. Dins seu, hi ha més secrets dels que t'imagines. No te'n fits, perquè traeix.

I hi hagué un breu moment de silenci.

-Ariadna, bella Ariadna... to coneixes, to saps...

Ella es va altar, perquè l'havia comprés. Havia desxifrat el missatge que amagava sota les parpelles tremoloses, el missatge urgent que l'empenyia endavant, cap a la calma dels astres. Ell havia dit "tu saps", i les pupil·les se li havien dilatat, deixant escapar l'enuig interior que engendra la possessió de la consciència atterradora del no-res. I ella, que també l'havia sentida, aquella consciència espavoridora, perquè el no-res se li va instal·lar a les entranyes quan Teseu la va abandonar nua en una platja estrangera i inhòspita, va dir-li, quan el ventijol pentinava les onades:

-Travessarem junts el Laberint. Però...

-... no he de tenir por; no he de mirar en lloc més que endavant. Ho sé i no sé per què ho sé.

-La resposta és dins teu. Mira-hi i ho descobriràs. No et puc dir res més.

Ariadna va oferir-li una mà; ell va agafar-la-hi, i van iniciar el pas.

Caminaren en silenci entre murades invisibles. La platja era suau sota els seus peus nus, i el cel era blau i terrible sobre els seus caps. No hi havia parets, ni ruta traçada, però Ariadna es movia esquivant, guiada per la sabiduria que prové dels abismes ancestrals, els obstacles que podien malmetre el seu viatge. I ell només mirava endavant, i no tenia por, perquè Ariadna l'acompanyava.

Caminaren en silenci trepitjant el sostre de la terra. Ningú sap quanta estona durà la travessia, ni tampoc quins espants defugiren. És ben cert que, en l'aire, hi suraven latents mil laments llagrimosos i pestilents, mil amenaces mortíferes, mil verins mortals. Assetjaven, amagats, el seu rondar, desitjosos de fer-se sentir, per endur-se'ls a tots dos cap a l'Orc. Cobejaven Ariadna i el Nàufrag que l'acompanyava per ser, per engrandir, en la bogeria.

Però Ariadna no vacil·lar, i el Nàufrag no dubtà, i quan arribaren al llindar final, quan atenyeren la sortida, aquell exèrcit d'ombres mortes s'esvaní en una nit no coneguda. I la nit novella, la nit dels herois, la nit pura, embolcallà Ariadna i el Nàufrag que buscava l'origen de la pau, que cercava l'inici de la vida.

-Ara, bell viatger, has de continuar tot sol. Jo no puc avançar més enllà d'aquest punt - digué la Ariadna mentre la nit recorria els camins del cel. Una estrella fugaç caigué a l'horitzó, i una sirena emergí. Cantava.

-Vés. La Resposta encara no ha arribat.

Ariadna, bella de nit, esplendorosa de dia, es girà d'esquena i començà a cabdellar el cabdell perdut.

(Al matí, en despertar-se, l'home-nàufrag cansat del viatge de la seva vida, però Ulisses en el seu somni, cridà a la seva dona, i li explicà que una jove Ariadna l'havia conduït destrament per senderons escollits, i que la gràcia dels déus i el Geni de la Natura l'havien guiada, i ell amb ella, i que ara ja no tenia por de caure en la follia, perquè el Laberint quedava endarrere, i només calia continuar avançant. La seva dona, entenedrida, li acarona el front. Cremava. Tenia febre. Li eixugà la suor amb un mocador i li digué que cridaria el metge. Mentrestant, descansa.

Mitja hora més tard, arribà el facultatiu. Li féu una revisió rudimentària, perquè coneixia el cas i els seus antecedents, i perquè estava cansat i tenia ganes d'anar-se'n a dinar. Li receptà un antipirètic i li recomanar repòs. Ara per ara, no s'hi pot fer res més. Només esperar.

A la tarda, la febre havia baixat, però no desaparegut.)

La segona matinada es va trobar amb Ulisses.

Ariadna acabava de fondre's. El cel tornava a ser límpid, però tot de sobte, a la llunyania, sonaren clarament set trompetes, i passaren cavalcant set àngels negres, horrenos, que es perderen en la boira de les dunes. El mar remorejava, i la pols va tornar al seu lloc d'origen. El renill lúgubre dels cavalls es perdé enmig de la placidesa de les ones.

El seu galop havia estat tan ràpid que l'home-Nàufrag no sabé ben bé del cert si havia imaginat els genets o si havien estat realitat. Corregué en direcció a la seva trajectòria i descobrí que l'herba havia estat segada pels cascots dels animals. Era morta. Allà, era de nit. Corria un ventijol fred. Hi feia por.

Baixà rebent a la platja. Surant a la deriva, arribava a la sorra una barca destortalada, sense veles i sense timó. S'acostava amb el ritme pausat de les onades, sense pressa, lentament, plàcidament. Un home assegut escrutava la nova illa. Una sirena jugava amb la cua d'un gat adormit. Els desmais dansaven amb els estels i la pluja netejava les teranyines velles de les fustes corcades de la barca. Les aranyes no hi eren, ja, però sí que hi havia algun escarabat. Ulisses va incorporar-se quan la barqueta es va encallar a la sorra. Un estol d'orenetes va fendre l'aire.

Ulisses va espolsar-se la túnica.

-Etic cansat del meu viatge -va dir. El Nàufrag va romandre silenciós.- Etic cansat del meu error. Etic cansat de no ser enlloc, i de no tenir ningú amb mi. Etic cansat de perdre, de guanyar, de malmetre, d'abandonar, de traïr, de recular, d'avançar i de fer morir. Etic cansat de destruir allò que m'envolta... i Ítaca... on és Ítaca? Tu ho saps?

-Guerrer Ulisses, brau entre els braus, Itaca no és pas lluny, però cal que sàpigues destriar allò bo d'allò dolent. Segueix la ruta: no trigaràs a trobar-la. Itaca t'espera talment com l'home espera la dona. I no tinguis por, car la por és el pitjor dels enemics.

-Parles bé, Nàufrag. Ets savi.

-Ho sé... i no sé per què ho sé.

Ulisses va ajupir-se i va buscar sota les fustes. En alçar-se, brut de pols i de teranyines, va lliurar-li una figura d'alabastre. Digué:

-La resposta és dins teu. Mira-hi i ho descobriràs.

(En despertar-se, va veure la seva filla, asseguda a l'espona, a la seva dreta, esguardant-lo fixament.

-Com to trobes, pare?

Ell va cloure les parpelles, i la seva veu fluí dèbil.

-Molt cansat, filla. -Féu una pausa.- Tan cansat com Ulisses.

La seva filla s'empassà un sanglot, però parlà dolça:

-Quan et trobis més bé, baixarem a la platja; l'aire de mar et farà bé, t'ajudarà a recuperar les forces. I al bon temps, sortirem al camp...

Ell no contestà; dormia de nou.)

D'Ulisses, ja només en quedava una estela blanca i un record subtil. I l'alabastre als seus dits. Ulisses, el Viatger, li havia ofert un viatge, que romania ocult en aquella talla ara minúscula, adés enorme. I re posava innocent i interpretable a les seves mans. Era un rei, i un repte, la peça essencial del joc.

-T'esperen per jugar -li digué el Rei sense moure els llavis.

-Qui?

-Algú.

-On?

-En alguna banda.

-Per què?

-Perquè així està escrit.

-I hi he d'anar?

No hi hagué res més que quietud.

-Hi he d'anar?

-Mira dins teu i ho sabràs.

I ell mirà dins seu i es veié per dins. Un alquimista metòdic, amagat darrere matrassos, envoltat de mixtures i d'alambins, perdut entre llibres oberts, habitava la seva ment.

-Per fi has arribat! -exclamà en veure'l, sense manifestar cap sorpresa. Consultà una enciclopèdia, un manuscrit i apuntà una nota en un quadern. Després alçà els ulls i s'eixugà les mans, amb parsimònia, com si tingués tot el temps de l'univers al seu servei.- Has trigat. Però sabia que vindries.

L'Alquimista, flegmàtic, avançà cap a ell.

Els llibres estaven plens de pols, i els fulls, gastats de tant passar-los. Alguns no tenien cobertes; d'altres, estaven descosits. Però n'hi havia molts, centenars, milers, muntanyes i muntanyes. I també veié una nimfa, i un nigromant pelut que recitava conjurs, i un faune. I va ser llavors que comprengué moltes coses, que ho comprengué tot.

-Ara ja saps d'on ve tot el que ets. Has trobat la teva substància; cal que abandonis els accidents. Has après el secret de la vida. Només et queda per aprendre el secret de la mort. Vés, doncs, a trobar-la. Tens la clau que n'obre la porta.

-Ho sé. I ara sé per què ho sé.

(Va obrir els ulls enmig de la nit, enmig del silenci absolut. La fosca posseïa l'habitació, la casa, el carrer, la platja i les ciutats. El món dormia, el món es trobava en una pausa.

Tenia set, però no tenia veu per demanar aigua. Tenia fred, però no tenia veu per demanar roba. Tenia gana, però no tenia força per demanar menjar. Però la set, el fred i la gana ja no eren urgències, perquè pertanyien al cos, a la matèria, i el cos havia de morir-se-li.

No va voler continuar despert fins a l'alba, l'alba gebrada, perquè ja no era un ésser diürn. La llum de la realitat ja no li pertanyia. Ja no.)

Hi havia una vella barca d'ombra allargassada que vigilava l'horitzó. Els ametllers florits la voltaven, i les violetes hi florien. Un vol de papallones l'escortaven mentre el mar la gronxava. A la vella barca, hi seia una silueta pacient, trenqui-la, que s'estava d'esquena a ell. Duia una túnica negra, amb caputxa, i l'envoltava un nimbe irisat, i era el centre de la pau, era el centre del sentit. Era el centre, i el final, i l'inici, i l'absolut. Era la Mort.

Ell va apropar-se-li collint violetes, com en un altre temps Europa havia collit poncelles abans de fugir amb Zeus. I quan va ser-li al davant, va oferir-li el ramell i el Rei d'Alabastre.

-Saps que no és necessari cap tribut -va dir la Mort.

-Ho sé -va contestar ell, però no va fer cap gest.

-Seu, sisplau, i juga amb mi. i li mostrà un taulell d'escacs.

-Seuré. Però no jugaré. No cal jugar a un joc que sé que perdré. No tinc cap intenció d'intentar guanyar. He arribat fins aquí després d'un llarg viatge, i he arribat amb allò que cercava: el coneixement de mi mateix. He aconseguit la clau que necessitava, només per assolir la prova final. Tan sols m'era imprescindible per obrir la porta... No vull jugar; vull partir.

La Mort no es desconcertà.

-Saps que sóc arreu. Saps que habito la pedra, l'arbre, l'escala, el carrer, el metall, el verí, l'aigua, l'abisme i l'infinit. Saps que podies trobar-me en qualsevol lloc, en qualsevol moment, perquè sóc dins teu i fora en tot el que t'envolta. Saps que no calia caminar amb Ariadna, ni aconsellar Ulisses, ni dialogar amb el Rei d'Alabastre, ni visitar l'Alquimista. Ho saps.

-Ho sé. Ho sé ara, i ho sabia abans, però no en tenia consciència. No en tenia consciència fins que van començar les pluges. Hauria pogut morir en silenci, en la mediocritat, entre els meus llibres, com un objecte qualsevol. M'haurien plorat, certament, i també hauria estalviat sofriment. Però la meva espera responia a una necessitat. La meva substància, que és eterna i intemporal, s'hauria sentit traïda. La meva substància requeria, exigia un últim trajecte amb aquest cos, aquest cos que ja no és meu, aquest cos que desapareixerà ineluctablement, en un tomba, en un taüt...

-La teva substància no et pertany. Tu ets cos, no esperit.

-Per això. Quan ella fugí de mi, i jo ni sigui res, i vagi cap a un altre ésser, ha de saber qui era que la protegia, per perdurar, tal com han perdurat en mi aquells qui van ser els meus antecessors. Jo sóc cos, però vinc de molt lluny, i aniré molt lluny. He trobat la veritat, i aquest dogma perdurarà a l'ànima, a l'ànima viatgera, en l'etern errar.

La Mort va somriure-li.

-Pocs vénen a mi com to has vingut.

-Ho sé.

-Pocs són els escollits.

-Ho sé.

-Pocs són els lúcids.

-Ho sé.

La Mort va prendre el Rei d'Alabastre i el ram de violetes. Va olorar-les.

-No ens falta res més per a salpar -va murmurar l'home-savi.

-Només que donis l'ordre -va contestar ella.

I s'observaren sota el sol d'hivern.

III.

El matí fou fred i trist. Les campanes, lànquides, repicaren, anunciaren la mort de l'home així que l'alba despuntà darrere les muntanyes. El cel s'aclarí entre llàgrimes, i les gavines volaren entre laments.

L'enterrament, solemne, al capvespre, transcorregué en silenci, en honor, com l'última ofrena. Hi hagueren rams de clavells, i de roses, i una corona de llorer. Instal·laren el fèretre en un nínxol escollit, protegit per escultures plàcides, per records innumbrables.

Recitaren poesies, i cantaren himnes. I, de nit, quan tothom ja era a casa, vingueren les tenebres i envoltaren el cementiri.

L'endemà, la vida continuà.